

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

[Από τὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ νέου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Α. Σβώλου «Τὸ νέον Σύνταγμα καὶ αἱ βάσεις τοῦ πολιτεύματος», παραλαμβάνομε, μετὰ τὴν ἀδίδα τοῦ συγγραφέα, τὶς παρακάτω σελίδες ποὺ εἶναι ἀφιερωμέναι ἐπὶ τὴν ἐρευνᾶν τοῦ ζητήματος τῆς ἰσοπολιτείας τῶν γυναικῶν. Ὁ κ. Σβώλος ἐξετάζει τὸ ζήτημα αὐτὸ ἐν κεφάλαιον περὶ καθολικῆς ψηφοφορίας. Γιὰ συντομίαν ἀναγκάζομασθε νὰ παραλείψομε τὶς σημειώσεις τοῦ βιβλίου ποὺ περιέχουν πολλὰ παρατηρήσεις καὶ πληροφορίες.]

Α΄.

1. Ὁ ἔχων ὑπ' ὄψει του ὅτι ὁ ἀνθρωποκεντρικὸς χαρακτὴρ τῆς ἰδεολογίας τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ὑπεχώρησε ταχέως πρὸς τὴν πολιτικὴν τάξεωσ τῆς ἀναγωγῆς ὠρισμένων μόνον τάξεων εἰς «λαὸν», φορέα τῆς «κυριαρχίας τοῦ ἔθνους», δὲν ἐκπλήσσεται διότι αἱ γυναῖκες δὲν ἐλήφθησιν κἂν ὑπ' ὄψιν ὡς μέλη τῆς πολιτικῆς ἐνότητος τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν κοσμοϊστορικὴν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς καταγωγῆς τοῦ νέου κράτους.

Εἶναι βεβαίως ἀξιοπαρατήρητον ὅτι διαρκούσης τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐπανειλημένως ὑπεστηρίχθη ἡ ἰσοπολιτεία τῶν γυναικῶν, ἀφοῦ ἄλλως τε, γενικώτερον, συμμετέσχον καὶ αἱ γυναῖκες τῆς πολιτικῆς κινήσεως τῆς ἐποχῆς, ἔξ ἄλλου δὲ εἰς τὴν ἰστορίαν τῆς Γαλλίας ἐμφανίζονται πολλάκις κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ μετ' αὐτὸν καὶ αἱ γυναῖκες ἀσχοῦσαι πολιτικά τινα δικαιώματα. Ἀλλ' εἰς τὴν συνείδησιν τῶν συνταγματικῶν νομοθετῶν τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, ἀφ' ἧς ἡ ἀνθρωπίνη ἰδέα δὲν ἐπεβλήθη ὡς θεμέλιον τῆς κρατικῆς συστάσεως, ὑπερίσχυσαν αἱ προλήψεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας καὶ τῶν ρωμαίων νομικῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ φυσικὴ ὑπόστασις τῆς γυναικὸς εἶναι ἐλαττωματικὴ διὸ καὶ οἱ ἄνδρες ὀργανωταὶ τοῦ νέου τύπου τοῦ κράτους ἐταύτισαν τὸ φύλλον τῶν ἀπολύτως πρὸς τὸ ἀνθρώπινον πολιτικὸν αὐτοῦ στοιχεῖον.

Αἱ προλήψεις αὗται διειρηθήσαν τόσον εὐκολώτερον, ὅσον ἡ μειονεκτικὴ θέσις τῆς γυναικὸς ἀποτελεῖ πολὺ ἀρχαίαν πηρᾶσιν, ὅπως δὴποτε συνεχῆ, ἐνφ' τοῦναντίον ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ χειραφέτησις τῆς ἤρχισε βραδέως νὰ δημιουργῆται καί, δι' αὐτό, βραδέως ἐπηρέασε καὶ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν τῆς θέσιν.

2. Ἰστορικῶς τὸ κίνημα τῆς πολιτικῆς χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν εἶναι ἀστικῆς προελεύσεως, ἀπὸ τοκον τῆς ἰδιαίτερας ἐκείνης ἐκδοχῆς περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀτόμου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ, ὅπως ἐσημείωσα ἤδη, τὸ ἰδεολογικὸν στοιχεῖον τοῦ φιλελευθερισμοῦ. καὶ ἡ ὁποία κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ στενὸν Δίκαιον τῆς ἀστικῆς τάξεως, εἶναι ἡ εὐρεῖα κοσμοθεωρητικῆς του πηγῆς. Τοῦτο ἐξηγεῖ διατὶ πρῶτοι ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος εἶναι φιλελευθεροὶ πολιτικοὶ ἄνδρες ἢ γυναῖκες τῆς ἀστικῆς καὶ ἐνίοτε καὶ τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως.— Ἡ τάσις ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἰστορίαν τῶν ἀγγλικῶν ἰδίως λαῶν ἀπὸ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος, ὡς ἀπαίτησις τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν καὶ ὡς προσπάθεια ὀλοκληρώσεως τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ τοῦ «λαοῦ». Ἡ λογικὴ συνέπεια τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀτόμου, εἰς τὴν

σύνθεσιν τῶν ὁποίων ἐπίστευεν ὁ φιλελευθερισμὸς, ὑπῆρξε πάντοτε τὸ θεμελιῶδες ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς γυναικείας πολιτικῆς ἐξισώσεως. Ὅπως ἐκφραστικῶς συνῶψισε τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ κλασικοῦ τοῦτου συλλογισμοῦ ὁ Joseph Barthélemy, ἡ ἰδέα τῆς αὐτονομίας τοῦ λαοῦ ἀπῆται τὴν συμπλήρωσίν της διὰ τῆς συμμετοχῆς καὶ τῶν γυναικῶν εἰς αὐτήν. Διότι «τὸ οὐσιῶδες στοιχεῖον τοῦ λογικοῦ ὄντος εἶναι νὰ κυβερνᾶται διὰ τῆς θελήσεώς του καὶ ὄχι διὰ τῆς θελήσεως ἄλλου· εἰς μίαν δὲ δημοκρατίαν ὅλοι κυβερνοῦν ὅλους καὶ κατὰ συνέπειαν ἕκαστος κυβερνᾶται παρ' ἑνὸς ἐκάστου τοῦ συνόλου, ἔξ οὗ καὶ τὸ πολίτευμα τοῦτο εἶναι τὸ συνεπέστερον πρὸς τὴν λογικὴν. Ἀλλ' αὕτη αὕτη ἡ λογικὴ τοῦ συστήματος ἀπαιτεῖ νὰ ὑπάρχουν ὅσον εἶναι δυνατόν περισσότερα πρόσωπα αὐτοκυβερνώμενα καὶ ὅσον εἶναι δυνατόν ὀλιγώτερα ἐτεροκυβερνητα. Κάθε ἐπομένως ἀνθρώπινον ὄν, προικισμένον ἀπὸ τὸ ἐλάχιστον ὄριον τῆς πνευματικῆς ἐπαρκειᾶς, τὸ ὁποῖον συνιστᾷ τὴν λογικὴν ὑπαρξιν, πρέπει νὰ δικαιουται νὰ μετέχη τῆς κυβερνήσεως».

Ἐὰν ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς δὲν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος τῶν γυναικῶν ὡς εἰς ἀναγκαῖον τέρμα, ἐὰν ἡ ἰσοπολιτεία ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἐζητήθη ἐν ὀνόματι τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ συνήνησεν ἐπὶ μακρὸν εἰς πολλὰς χώρας τὴν ἀντίστασιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, μία βαθυτέρα αἰτία τοῦ φαινομένου πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ εἰς τὴν ἔλλειψιν ἰδίας οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς θέσεως τῶν γυναικῶν.

Τὴν θέσιν αὐτὴν κατέκτησαν αἱ γυναῖκες βαθμηδὸν διὰ τῆς ἐργασίας των.—Ὅπως εἶναι γνωστὸν, ἡ ἐμφάνισις τῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ ἡ ἀνοδὸς της δὲν παρουσίασεν ὡς πρωτογενὲς φαινόμενον τὴν κοινωνικὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικὸς, ἡ ὁποία τοῦναντίον ἀρχίζει νὰ σημειώνεται, κυρίως, ἀπὸ τῆς ἀναπτύξεως τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, διὰ τῆς δημιουργίας μονίμου ἐξωοικογενειακῆς ἀπασχολήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν παρεσίρθησαν καὶ αἱ γυναῖκες ὡς αὐτοτελεῖς μονάδες. Ὅσον δὴποτε λογικὴ καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσοπολιτείας τῶν γυναικῶν καὶ ὅσον δὴποτε ἠθικῶς ἐπιβεβλημένη συμπλήρωσις τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἂν ἐθεωρεῖτο, ἡ ἀποδοχὴ της ἀπῆται—ὅπως ἀπέδειξε καὶ ἡ ἐξέλιξις τοῦ ζητήματος—νὰ καταργηθῆ προηγουμένως ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς γυναικὸς ὡς ἀπλοῦ κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ ἐξαρτήματος τοῦ ἀνδρός ἢ δικαιολογία τῆς πολιτικῆς ἀνυπαρξίας τῶν γυναικῶν, ὑπὸ τὸ διαδεχθὲν τὴν φεουδαρχίαν καθεστῶς, συνεταυτίζετο μετὰ τὴν ἔλλειψιν ἀνεξαρτήτου θελήσεως τῆς γυναικὸς· Καὶ πράγματι ἐφ' ὅ-

σον αἱ γυναῖκες δὲν εἶχαν ἴδια συμφέροντα, ἐδικαιολογεῖτο περισσότερο ἢ πεποιθῆσιν ὅτι ἐν τῇ οἰκογενειακῇ οἰκονομίᾳ περιέχεται καὶ ἐξαντλεῖται ἡ ὑπόστασις τῶν καὶ ὅτι, ἐπομένως, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἔχουν κοινωνικὴν, ἄρα οὐδὲ πολιτικὴν αὐτοτέλειαν.

Ἡ ἐργασία τῆς γυναίκος ἀπετέλεσεν, ὑπὸ τὴν ἐποψίν αὐτήν, σπουδαιότητα συνεισφορᾶν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ γυναικείου ζητήματος. Παραπλεύρως ἢ μετὰ τὰς ὀλίγας γυναῖκας αἱ ὁποῖαι, ὠθούμεναι ἀπὸ τὴν ἀτομιστικὴν ἀφύπνισιν τοῦ 18ου αἰῶνος, ἀνεζήτησαν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας ἀπασχόλησιν, ἢ γυναικεία μᾶζα, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν νέων οἰκονομικῶν ὄρων, ἐγκατέλειπε συστηματικῶς τὴν κοινωνικὴν ἀνηθότητα καὶ εἰς αὐξουσαν διαρκῶς ἀναλογίαν, ἀπὸ ἐπαγγέλματος εἰς ἐπάγγελμα, ἀπὸ ἐργασίας εἰς ἐργασίαν, προσεφέρθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς βιοποριστικὰς ἀπασχολήσεις τοῦ ἀνδρός. Τὰ διανοητικά, τὰ χειροτεχνικά, τὰ καλλιτεχνικά, τὰ χειρωνακτικά, τὰ δημόσια, τὰ ἰδιωτικά ἐπαγγέλματα ἐδέχθησαν τὴν γυναῖκα ἐργαζομένην διὰ τὴν συντήρησίν της ἢ τῶν οἰκείων της, ὅπως προηγουμένως ἐδέχοντο μόνον τὸν ἄνδρα. Καὶ ἐφόσον οἱ ὄροι τῆς γυναικείας ἐργασίας ὑπῆρξαν καὶ ἐν τῷ συνόλῳ εἶναι ἀκόμη μειονεκτικώτεροι τῶν ἀνδρικών—διότι εἶναι εὐκολώτερα ἢ ἐκμετάλλευσίς τῆς ἐργασίας τῶν γυναικῶν—διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀδικίας ταύτης ἢ κτήσις πολιτικῶν δικαιωμάτων ἐφάνη ὡς ἰδιαίτερος χρήσιμος εἰς τὴν ἐργαζομένην γυναῖκα. Ἀλλὰ πλὴν τούτου ἢ πάλιν διὰ τὴν ζωὴν ἐδημιούργησεν ἀμέσως τὴν συνείδησιν ἰδίων συμφερόντων τῆς γυναίκος, συνετέλεσε καιρῶς εἰς τὴν γενικωτέραν τῆς ἀφύπνισιν, ἠνύνησεν ἀμέσως τὴν χειραφέτησίν της, ἔδωσε περιεχόμενον καὶ βῆθος εἰς τὴν λογικὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἐπιβεβλημένης τῶν δύο φύλων ἰσότητος εἰς ἓνα δημοκρατικὸν πολίτευμα, καὶ, ἀφοῦ κατέστησεν ἐμφανῆ τὴν ὑπαρξίν της ἰδίας θελήσεως τῆς γυναίκος προήγαγε τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ εἰς τὰ κοινὰ συμφέροντα πρέπει νὰ εἶναι δικαιωματικῶς ἴση ἢ συμμετοχὴ τῆς γυναίκος.

Ὀλίγα ἴσως παραδείγματα πιστοποιοῦν περισσότερο ἀπὸ τὸ γυναικεῖον, πόσον μεγάλη ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἠθικὴ ἐπίδρασις τῆς μεταβολῆς τῶν οἰκονομικῶν ὄρων εἰς τὴν κοινωνικὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ποῖαι ἰδεολογικαὶ τάσεις πραγματοποιοῦνται διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν μᾶλλον ὑλικῶν ὁμαδικῶν μεταβολῶν.

Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ ὅτι χωρὶς τὰς μεταβολὰς αὐτὰς θὰ καθυστέρει σοβαρῶς ἢ κατάκτησις πολιτικῆς θέσεως ἀπὸ τὰς γυναῖκας. Τοῦτο ἄλλως τε ὑποδεικνύει καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀναγνώρισις πολιτικῶν δικαιωμάτων κατὰ κανόνα προηγείται εἰς ὅσας χώρας ἡ κοινωνικὴ χειραφέτησις τῆς γυναίκος ἔχει ἔκταθῆ περισσότερο.

Προφανῶς εἰς τὰς ἀντικειμενικὰς αἰτίας τῆς καθυστέρήσεως τῆς πολιτικῆς χειραφέτησεως τῶν γυναικῶν πρέπει νὰ προστίθεται, μὲ ποικιλίαν ἐντάσεως ἀναλόγως ἐκάστης χώρας, καὶ ἡ παράδοσις τοῦ πολιτισμοῦ, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ συνείδησις τῶν γυναικῶν ὑφίσταται διάφορον διάπλασιν καὶ λαμβάνει διάφορον στάσιν ἐναντι τῆς ἰδίας τῶν κοινωνικῆς θέσεως. Λατινικαὶ χώραι, μὲ συναισθηματικώτεραν

παράδοσιν περὶ γυναικός, εἶναι φυσικὸν ὅτι καθυστέρησαν τῶν ἀγγλοσαξωνικῶν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς νέας θέσεως τῶν ἀνθρωπίνων παραγόντων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἀλλ' εἶναι ἀναμφιβήτῃτον ὅτι εἰς τὰς χώρας αὐτὰς εἶναι καὶ ὀλιγώτερον ἔντονος ἡ οἰκονομικὴ αὐτοτέλεια τῆς γυναίκος.

Ἐπὶ τὰς ἐπόψεις αὐτὰς δὲν εἶναι τυχαῖον γεγονός ὅτι καὶ ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ Ρωσικὴ ἐπανάστασις καὶ τὰ ἐκ τῆς χειραφετήσεως ἐν γένει τῶν Λαῶν μεταπολεμικῶς προελθόντα πολιτεύματα, ἀνεγνώρισαν ἀσυστήρητὰ πολιτικὰ δικαιώματα τῶν γυναικῶν, ἀφοῦ ἄλλως τε τὰ ἐπαναστατικὰ κόμματα εἰς ὅλας τὰς χώρας ἀνέκαθεν περιελάμβανον τὴν ἰσοπολιτείαν τῶν γυναικῶν μετὰ τῶν πολιτικῶν τῶν δικδικήσεων.

3. Εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ ὅτι ὁ φεμινισμὸς, ὡς πρὸς τὴν διεκδίκησιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, δὲν εἶναι κίνημα ταξικόν. Ἀποτελεῖ βεβαίως τὴν ἔκφρασιν κοινωνικῶν μεταβολῶν, ἐξ ὧν ἐνισχύθη διὰ τὰ ἐπιβληθῆ, ἀλλὰ ὁλοκληρῶς πρωτίστως ὡς αἴτημα ἀναγόμενον εἰς τὴν ὁλοκληρωσίν τῆς «δημοκρατίας τοῦ πλήθους» καὶ τῆς ἀνθρωποκρατίας. Καὶ δι' αὐτὸ ἡ ἰσοπολιτεία τῶν γυναικῶν κατὰ μὲν τὴν δημοκρατικὴν λογικὴν ἐκφράζεται ὡς ἀποκατάστασις ἱστορικῆς ἀδικίας καὶ ὡς αὐτοσυμπλήρωσις τῆς βάσεως τοῦ πολιτεύματος· κατὰ δὲ τὴν κοινωνικὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς σημασίας τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ὡς κατάκτησις τῆς πολιτικῆς δυνάμεως ἀπὸ ἰσοπληθῆ πρὸς τοὺς ἄνδρας ὁμάδα ἀνθρωπίνων ὄντων, τὰ ὁποῖα ἔχοντα ἴδια κοινωνικὰ συμφέροντα καὶ ἰδίας κοινωνικὰς ἰδέας, θέλουν νὰ μετάσχουν, κατὰ τὰς τάξεις των, εἰς τὸ ἐκλογικὸν Σῶμα, διὰ νὰ τὰ προασπίσουν καὶ νὰ τὰ ἐπιβάλουν.

Ἀμφότεραι αἱ θέσεις αὐταὶ τῆς γυναικείας ἰσοπολιτείας ἐκφράζονται πολλάκις διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῆς θεωρίας τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος ὡς δημοσίας «λειτουργίας», ὑπὲρ τῆς Πολιτείας ἀσκομένης: Ὑποστηρίζεται, καὶ εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ χρησιμότης τῆς γυναίκος ὡς ἐκλογέως διὰ τὴν καλύτεραν συγκρότησιν τοῦ ἐκλογικοῦ Σώματος, μπορεῖ νὰ εἶναι ἐξ ἴσου σοβαρὰ ὅπως καὶ ἡ τῶν ἀνδρῶν. Δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀμφισβητηθῇ ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες ἔχουν ἢ ἠμποροῦν ν' ἀποκτήσουν κάθε ἰκανότητα τοῦ ἀνδρός ὡφέλιμον διὰ τὴν ὁμαδικὴν ζωὴν. Ἀλλὰ πλὴν αὐτῶν ἔχουν καὶ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καὶ ἐπίδοσιν εἰς τὰ κοινωνικὰ ἔργα καὶ ἐπὶ πλέον εἶναι ἀφθαρτοὶ ἀκόμη ἀπὸ τοὺς κομματικοὺς ἀγῶνας καὶ δύνανται ἐπομένως νὰ ἐξηγητήσουν τὰς δημοκρατίας μὲ ἀφοσίωσιν καὶ εὐκρίνειαν.—Εἰς τὴν ἐποχὴν δὲ τῆς ἐντεταμένης κατανομῆς τῶν κοινωνικῶν ἔργων, καθ' ἣν μάλιστα λόγῳ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀναγκῶν, πᾶσα ἀνθρωπίνη ἰκανότης εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν αὐτάρκειαν τῆς πολιτειακῆς ὁργανώσεως, ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς γυναίκος ἀπὸ τοῦ κοινωνικοῦ ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος διεξάγεται διὰ πολιτικῶν μέσων, φαίνεται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ψήφου ὡς λειτουργίας, οὐ μόνον ἀδικος ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβής. Τὴν χρησιμότητά της ἄλλως τε ἀπέδειξεν ἤδη ἐμπράκτως

(Συνέχεια εἰς τὴν ἑξῆς σελίδα)

(Συνέχεια ἐκ τῆς 4ης σελίδος)

ἡ ἰσοπολιτεία τῶν γυναικῶν εἰς ὅλας τὰς χώρας ὅπου ἐφηροδόθη. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως, τέλος, τῆς τυπικῆς χριστιανικῆς ἰδέας τῆς ἰσότητος, ἀποτελεῖ ἀντίφασιν ἢ καταδικῆ τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας εἰς διηνεκῆ ἀνισότητα ἀφοῦ ἄλλως τε ἐχειραφετήθησαν βαθμηδὸν καὶ οἱ δοῦλοι καὶ αἱ «κατώτεροι φυλαί». Καὶ εἶναι τόσῳ περισσότερον βουρεία ἢ ἀνισότης αὐτῆ, ὅσῳ δὲν πλησιεῖ εἰς τὴν αὐτὴν ἕκτασιν τὴν γυναῖκα τῆς ἀριστοκρατίας ἢ τῆς ἀστικῆς τάξεως — διὰ τὴν ὅποιαν τὸ πολιτικὸν δικαίωμα εἶναι συμπληρωσὶς τῆς αὐτονομίας τῆς ὑπάξεώς της — εἰς ὅσην πληττεῖ τὴν ἐργαζομένην γυναῖκα τῆς πόλεως ἢ τοῦ ὑπαίθρου, διὰ τὴν ὅποιαν ἢ ψήφος εἶναι, ἔστω καὶ πενιχρόν, μέσον προστασίας τῶν κοινωνικῶν καὶ βιοποριστικῶν της συμφερόντων.

4. Οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὸ γυναικεῖον ζήτημα συγγραφεῖς, θεωροῦντες τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα ἕν γένει ὡς λειτουργίαν, καταγίνονται, ἀσχέτως πρὸς τὴν ἱστορικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν μελέτην, καὶ μὲ τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ ἀπόψεις· ἔξ οὗ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεώς του ἕκαστος, προσπαθοῦν νὰ ἀναχύσουν ἢ νὰ ἀναίρεσουν ὁρισμένα ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ζητουμένης ἰσοπολιτείας τῶν γυναικῶν ἐπιχειρήματα.

Εἰς τὴν συζήτησιν ταύτην δὲν πρόπει ν' ἀποδίδεται μεγάλη σημασία, διότι ὁ χαρακτὴρ τῶν κυριωτέρων ἐναντίον τῆς ἰσοπολιτείας τῶν γυναικῶν ἐπιχειρημάτων εἶναι ἀντιδραστικὸς — ἀσυμβίβαστος δηλ. πρὸς τὴν κοινωνικὴν πραγματικότητα καὶ ἀνακλᾷ κατὰ τὸ πλεῖστον νοσταλγίαν πρὸς παρωχημένας ἢ παρερχομένας μορφὰς τῆς καταπολεμήσεως αὐτῆς ταύτης τῆς καθολικῆς ψήφου τῶν ἀνδρῶν ὑπὸ τῆς ἀριστοκρατίας, κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα.

Εἶναι ἀσκόπος λ. χ. ἡ ἀνασκευὴ τῶν περὶ φυσικῆς, πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς μειονεκτικότητος τῆς γυναικὸς ἐπιχειρημάτων, τὰ ὅποια παρεδόθησαν δ' αὐτῆς μυθολογίας τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ ἐξετράφησαν εἰς τὰ θερμοκήπια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μισογεννισμοῦ. Εἰδικῶς μάλιστα, προκειμένου περὶ τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς, ἢ σύγκρισις μεταξὺ τοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων ἀπορρίπτει πάντοτε τὰς εὐθύναις τῆς ἐξωγίμου πατρότητος, καὶ τῆς γυναικὸς, ἢ ὅποια πολλάκις περισυλλέγει τὸ «κοινωνικὸν ὄνειδος», διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ μητρικὸν καθήκον, ἀναμφιβόλως ἀναδεικνύει ἀνωτέραν τὴν γυναῖκα. — Διὰ τὴν πληρότητα ὅμως τῆς μελέτης τοῦ ἐκλογικοῦ ζητήματος τῶν γυναικῶν δὲν εἶναι ἀσκόπον νὰ θιχθοῦν ἠθικολογικαί τινες ἀπόψεις τοῦ ζητήματος, διότι συνδέονται ἀμέσως μὲ τὴν φύσιν καὶ τὴν κοινωνικὴν σημασίαν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαίωματος ἕν γένει καὶ δὴ ἐφόσον θεωρεῖται τοῦτο «δημοσία λειτουργία».

Οὕτω λ. χ. ἀντιτάσσεται κατὰ τῆς ἰσοπολιτείας τῶν γυναικῶν ἢ ἀρχὴ τῆς φυσικῆς κατανομῆς τῶν λειτουργικῶν μεταξὺ τῶν φύλων. Εἶναι ἴσως τὸ σοβαροφανέστερον ἐπιχείρημα, εἰς τὸ ὅποιον προσδίδει σημασίαν ἢ υἰοθέτησις του ἀπὸ μεγάλους συναιματολόγους, ὅπως ὁ Esmein καὶ ἡ λαϊκὴ του διάδοσις. Πράγματι, ἡ παραδεδομένη βιοτικὴ οἰκονομία

— καίτοι ὑπῆρξαν καὶ ἀντίθετα, φαίνεται, προηγούμενα ἢ διαλείμματα, — θέλει τὸν μὲν ἄνδρα βιοπαλαιστὴν, πολεμιστὴν κύριον τῆς οἰκογενείας καὶ πολιτὴν, τὴν δὲ γυναῖκα μόνον φύλακα τοῦ οἴκου τοῦ ἀνδρός, ἐπιμελητὴν τῶν ἀναγκῶν του, μητέρα καὶ τροφὸν τῶν τέκνων του. Τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα, ἐπομένως, θὰ προσιδίαιζε μόνον εἰς τὸν ἄνδρα, ὡς φροεῖα τῆς οἰκογενειακῆς ὑποστάσεως. — Ἡ προαιωνία ὅμως διαίρεσις τῶν φυσικῶν λειτουργικῶν παραμένει· ἀλλὰ καθ' ὅλην τὴν ὑπόλοιπον ἕκτασιν, ζοῖν καὶ αἱ γυναῖκες ἐντὸς τῆς κοινωνίας, τοῦ καταμερισμοῦ καὶ τῶν τάξεών της. αἱ ὅποια περιλαμβάνουν ἀδιακρίτως τὰ ἀνθρώπινα ὄντα. Αἱ γυναῖκες ἀπέδειξαν ὅτι, ἀσχέτως πρὸς τὴν εἰδικὴν λειτουργίαν των, εἶναι ἄνθρωποι, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους κανὲν κοινωνικὸν ἔνδια ἔρον δὲν εἶναι ξένον, καὶ τῶν ὁποίων ἢ δυναμικότης εἶναι ἀπέραντος, ὅπως τῶν ἀνδρῶν. Ἡ πρῶξις ἠλλοίωσε τὴν παράδοσιν· καὶ εἶναι ἐμφανὲς ὅτι καθίσταται ἡμεῖς τῇ ἡμέρᾳ τόσον πλουσία καὶ πολύτροπος ἢ ἀνθρωπίνη ἀπασχόλησις τῆς γυναικὸς, ὥστε ἢ χρησιμοποίησις τοῦ ἐκλογικοῦ δικαίωματος ὑπὲρ αὐτῆς ἀποτελεῖ πολιτικὴν ἀνάγκην, συνέπειαν τῆς γεννηθείσης νέας κοινωνικῆς δυνάμεως. Ἀπέναντι δὲ τῆς κοινωνικῆς ταύτης πραγματικότητος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀντιταχθῇ, ὡς ἠθικὴ δῆθεν προσταγῆ, ἢ ὑποχρέωσις τῆς γυναικὸς ὅπως στερηθῇ τῆς κοινωνικῆς της θέσεως διὰ νὰ μὴ περιορισθῇ ἢ φυσικὴ της λειτουργία.

Ἡ ἀπαίτησις τῆς θυσίας ὀλοκλήρου τῆς κοινωνικῆς ἀποδοτικότητος τῆς γυναικὸς, δηλαδὴ τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἀντιανθρωπιστικὴ καὶ καθ' οὐσίαν ἀριστοκρατικὴ. — Ἄλλως τε ἢ ἀναγνώρισις τῆς ἰδιότητος τοῦ πολίτου εἰς τὴν γυναῖκα δὲ σημαίνει οὔτε ἀνατροπὴν φυσικῶν νόμων, οὔτε διαρκῆ ἀπασχόλησιν μὲ τὴν πολιτικὴν· διότι, ὅπως εἶναι γνωστὸν εἰς ἐκάστην χώραν ἢ «πολιτικῆ» (la politique) εἶναι ὁ κλῆρος ἑνὸς ἀσημάντου μέρους τοῦ πληθυσμοῦ. Εἶναι σημειωτέον μάλιστα ὅτι καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς «οἰκογενειακῆς ἐστίας», ἢ κατ' ἐξοχὴν προστίτις τις, ἢ γυνή, θ' ἀποκτήσῃ διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ δικαίωματος ἕνα πραγματικὸν μέσον διεκδικήσεως οἰκογενειακῶν συμφερόντων· διότι ἢ μέρος διὰ τὴν οἰκογένειαν δὲν περιορίζεται, ὡς γνωστὸν, εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τῆς κατοικίας, ἀλλ' ἀπλώνεται εἰς ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, τῆς ὁποίας σήμερον εἶναι ἄμεσος συνάρτησις. — Δὲν εἶναι ἀνάγκη, ἀφ' ἑτέρου, νὰ τονισθῇ ὅτι ἀσχετον ἐντελῶς ζήτημα εἶναι ὁ συμβιβασμὸς τῆς μητρότητος πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς γυναικὸς. Τὸ πρόβλημα αὐτό, δημιουργηθὲν ἀπὸ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ οἰκονομικοῦ πολιτισμοῦ, προεκάλεσε τὴν μερίμναν τῶν κρατῶν καὶ τῶν διεθνῶν ὀργανώσεων, ἀλλὰ δὲν ἀφορᾷ καθ' ἑαυτὴν τὴν ἰσοπολιτείαν τῶν γυναικῶν· διότι προηγήθη αὐτῆς καὶ ἐτέθη πρὸ πολλοῦ καὶ εἰς χώρας, ὅπου αἱ γυναῖκες στεροῦνται πολιτικῶν δικαιωμάτων. Ὡς πρὸς τὸ κερφάλιον μάλιστα τοῦτο πρόπει νὰ τονισθῇ πόσον εἶναι ἐπιπολαιὰ ἢ παρατήρησις ὅτι ἢ κρίσις τῆς οἰκογενείας καὶ ἢ προϊούσα μεταμόρφωσις της ἔχουν οἰανδήποτε αἰτιολογικὴν σχέσιν πρὸς τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα τῶν γυναικῶν. «Ἡ οἰκογένεια θὰ ἀντανα-

κλᾶ πάντοτε τοὺς ὕλικους ὄρους τῆς ζωῆς καὶ τὰς ἠθικὰς τάσεις τῆς ὁμαδικῆς συνειδήσεως», διότι ὑπόκειται καὶ αὐτὴ εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς κοινωνικῆς ἐξελιξέως καὶ μεταβάλλεται μαζὶ με τοὺς σταθμούς τῆς. Ἀπέναντι δὲ τῶν μεταβολῶν τούτων οἱ θεσμοὶ τοῦ Δικαίου, ἐπομένως καὶ ἡ νομικὴ ἰσοπολιτεία τῶν γυναικῶν, εἶναι ἀποτελέσματα καὶ ὄχι αὐτοτελεῖα αἰτία.

Ἀνάξιον συζητήτως ἐπίσης καὶ ἄσχετον πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν σημερινὴν σημασίαν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος εἶναι τὸ ἐπιχείρημα ὅτι αἱ γυναῖκες, ἀφοῦ δὲν στρατεύονται, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἔχουν τὰ αὐτὰ με τοὺς ἄνδρας πολιτικὰ δικαιώματα. Ἡ πολιτικὴ θέσις τῶν ἀνθρώπων δὲν μετρεῖται διὰ τῆς παροχῆς τῆς πλέον ἀπανθρώπου ὑπηρεσίας. Ἄλλως τε δὲ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πεδία ἐκτελέσεως καθηκόντων ἀπέναντι τῆς «ὀλότητος» — καὶ πρωτίστως ἡ μητρότης — εἰς τὰ ὅποια αἱ γυναῖκες κατ' ἐξοχὴν προσφέρουν κοινωνικὰς ὑπηρεσίας, ἐνῶ δύνανται, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἰσότητος, νὰ καθορισθοῦν διὰ τὰς γυναικὰς καὶ ἄλλαι, κρατικῆς φύσεως, ὑποχρεωτικαὶ ὑπηρεσίαι, ὑπὸ τύπον θητείας πρὸς κοινωνικοὺς σκοπούς. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθαρῶς πολεμικὴν ὑπηρεσίαν, τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀνθρωπότητος τείνει εἰς τὴν κατάργησίν τῆς. Καὶ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ πιστεύεται ὅτι ἡ γυναικεία ψῆφος θὰ προαγάγῃ τὴν εἰρημιστικὴν προσπάθειαν, συντρέχει ἕνας πρόσθετος λόγος διὰ νὰ ζητηθῇ αὕτη.

Τὸ κατ' ἐπίφρασιν μᾶλλον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν κοινωνικὴν σημασίαν τῆς ψήφου ἐπιχείρημα εἶναι ὅτι ἡ πλειονοψηφία τῶν γυναικῶν δὲν ζητεῖ ἐκλογικὰ δικαιώματα ἐπομένως δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἀναγνωρισθοῦν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ποικίλλει πολὺ κατὰ χώρας ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν πολιτικὴν τῶν θέσιν. Ἐπομένως τὸ ἐπιχείρημα δὲν ἔχει ἀπόλυτον ἀξίαν. Πλὴν δὲ τούτου καὶ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀντιϊστορικὸν καὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν κοινωνιολογικὴν ἐμπειρίαν: *Οὐδεμία ἀληθῶς, πολιτικὴ μεταρρυθμίσις ἐξήτηθη ποτὲ ἀπὸ τὴν «πλειονοψηφίαν».* *Αἱ κατακτησεις ὑπῆρξαν πάντοτε ἔργον τῆς*

πρωτοβουλίας τῶν μειοψηφιῶν, ὅπισθεν τῆς ὀποιᾶς ἡ μεγάλη μάζα παρμένεν, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς τῆς, ἀδρανῆς. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὅτι ἡ μειονοψηφία ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν μοχλὸν μιᾶς κοινωνικῆς καταστάσεως, δημιουργημένης ἤδη ἀντικειμενικῶς καὶ ἐπομένως ὅ,τι ζητεῖ δὲν τὸ ζητεῖ αὐθαρέτως καὶ δι' ἑαυτήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τάξιν ὑπὲρ τῆς ὀποιᾶς ἀγωνίζεται. Θὰ εἶχε δέ, τὸ πολὺ, σημασίαν τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, ἂν ἡ ψῆφος γενικῶς ἦτο συνδεδεμένη κατὰ τοιοῦτον τρόπον πρὸς τὴν ἄσκησίν τῆς, ὥστε ὁ μὴ ψηφίζων νὰ τεκμαίρεται ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην τοῦ ἐκλογικοῦ του δικαιώματος καὶ συνεπῶς παρητήθῃ. Ἀλλὰ τοιαύτη παραδοξολογία δὲν ὑπεστηρίχθη ποτέ· ἐπομένως δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐφαρμοζέται μόνον ἐπὶ τῶν γυναικῶν. — *Ἐπειτα ὁ ἀνθρωπισμὸς — ἰδέα, εἰς τὴν ὅποιαν πιστεύει ἡ δημοκρατία τοῦ «πλήθους» — ἐπιβάλλει τὴν ἀνύψωσιν τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων καὶ ὅταν ἡ πλειονοψηφία των, μὴ ἔχουσα ἐπὶ γνώσιν, δὲν ζητεῖ ἢ καὶ ἀποστέρει αὐτήν.* *Ἄνευ τοιαύτης ἀνιλήψεως περὶ τοῦ ἀνθρωπιστικῆς καθήκοντος οἱ δοῦλοι δυσκολώτερον θὰ ἀπηλευθερώοντο διότι, ὅπως εἶναι κοινῶς γνωστόν, δὲν ἐξήτησαν πάντοτε οἱ ἴδιοι τὴν ἀπελευθέρωσιν· πολλὰκις μάλιστα καὶ τὴν ἀπεποιήθησαν, ὡς καθιστῶσαν τὴν ζωὴν των οἰκονομικῶς ἐπαχθεστέραν.* *ὑπὸ τὴν σημερινὴν των δε θέσιν, εἰς πολλὰς χώρας τῆς «πολιτισμένης ἀνθρωπότητος», αἱ γυναῖκες παρουσιάζουν ἠθικῶς ποσοτικὴν μόνον διαφορὰν ἀπὸ τοὺς δούλους. Τὸ ὅτι μέγας ἀριθμὸς γυναικῶν δὲν ἔχει συνείδησιν τῆς δουλικότητος τῆς θέσεών των, εἶναι ἀνθρώπινον στίγμα, ἀποδεικνύον μέχρι ποίου σημείου ἡ μακροχρόνιος οἰκονομικὴ ὑποτέλεια ἐκφυλίζει τὰ εὐγενέστερα ἠθικὰ αἰσθητήρια τοῦ ἀνθρώπου.* *Ἡ ἀνύψωσις ἐπομένως, τῆς γυναικὸς μέχρι τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνδρῶν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς πλειονοψηφίας των, εἶναι πρᾶξις ἀνθρωπιστικοῦ χαρακτῆρος.*